

Stichting Perdu

Jeroen Flamman

Introductie

Perdu is ontstaan in Antwerpen, 1984, als klein antiquarisch boekhandeltje 'De Verloren Tijd', in het leven geroepen door Chris Keulemans met een erfenis van fl.50.000,-. Behoeftte was werk te maken van een grote interesse voor literatuur en poëzie.

De zaak draaide niet goed en binnen twee jaar werd de boel bijeengeraapt en verscheept naar Amsterdam, stad der kansen, voor een nieuwe start. In De Pijp kon De Verloren Tijd wat vastere voet aan de grond krijgen, er werden boeken verkocht en af en toe een avond georganiseerd. Maar specialisatie was nodig om het hoofd boven water te houden; de concurrentie nam toe, nieuwe antiquariaten doken overal in de stad op, en geleidelijk aan heeft dat De Verloren Tijd gevormd tot wat het sinds 1994 en nog steeds is: Een stichting, met een gespecialiseerde poëzieboekhandel, een kleine uitgeverij, een bescheiden tijdschrift en met de Avonden een structureel aanbod aan georganiseerde literatuursessies als podium voor onderbelichte auteurs. En een nieuwe naam: Stichting Perdu.

Drijfkracht voor het overleven is altijd de passie voor literatuur en poëzie geweest, voorheen bij Keulemans, tegenwoordig bij de grote club vrijwilligers die de stichting draaiende houdt. Geld heeft altijd een ondergeschikte rol gespeelt; het is een middel om de literaire doelen te verwezenlijken.

Initiatiefnemers en vrijwilligers

Ideële stichtingen lijken geen overlevingskans te hebben zonder gedreven kartrekker. De drijvende kracht achter Perdu is Chris Keulemans geweest, zonder wie Perdu nooit had bestaan. Al vanaf het begin werkte hij met vrijwilligers. Tegenwoordig wordt Perdu door een twintigtal vrijwilligers draaiende gehouden, met sinds januari 2002 een gesubsidieerd zakelijk leider en een WIW-er als zaalbeheerder.

De vrijwilligers zijn voornamelijk hoger opgeleide herintreders met een grote interesse voor literatuur, en studenten uit de hoek van de geesteswetenschappen en Nederlandse literatuur. Zij willen allen hun passie botvieren en de literaire wereld van binnenuit ontdekken. Veel van de vrijwilligers die actief zijn binnen Perdu komen na niet al te

lange tijd terecht bij de gevestigde uitgeverijen. Perdu fungeert wat dat betreft voor de vrijwilligers steeds meer als opstap naar betaald werk in de wereld waarin zij zich thuis voelen. Uitgeverijen zijn blij met Perdu, die in de stichting een kwalitatieve leverancier van ervaren krachten zien. Beloond worden de vrijwilligers in feite niet. Onkosten worden wel vergoed, ze krijgen een korting in het poëzieboekhandeltje en tijdens vergaderavonden is de drank gratis (waarvan soms gretig gebruik gemaakt wordt).

Onder de vrijwilligers is vrij veel verloop, vooral vlak na de zomer waarin veel studenten verkassen en uitgeverijen het nieuwe fondsseizoen ingaan. Maar Perdu hoeft niet structureel nieuwe vrijwilligers te werven; zij bieden zich meestal zelf aan. Selectiecriteria waren er in de beginperiode nauwelijks, maar worden tegenwoordig steeds strenger gehanteerd, met name voor de uitgeverij en de Avonden. Interesse voor en enige kennis van literatuur, maar vooral het vullen en nakomen van toegezegde beschikbare uren geldt als belangrijk criterium. De vrijblijvendheid voor vrijwilligers wordt steeds minder, omdat de geschiedenis heeft geleerd dat nonchalance en laksheid onder vrijwilligers Perdu wel eens de kop zouden kunnen kosten. Dat knelpunt uit zich vooral in de financiële administratie. De meeste vrijwilligers gaan gemakkelijk om met de opmaak, het bijhouden en verantwoorden van de kasgelden, waardoor het administreren voornamelijk betekent orde scheppen in een enorme chaos. Twee jaar geleden heeft dit zelfs geleid tot een ruim te late financiële verantwoording aan de gemeente, die daarom de subsidie bevroor. De 'puinhopen' die dat opleverde hebben sindsdien een hoofdrol in de dagelijkse gang van zaken gespeelt; twee bestuursleden van voor die tijd kwamen weer terug om orde op zaken te stellen, en daar wordt eigenlijk nu de laatste hand aan gelegd.

Af en toe is er sprake van botsingen onder de vrijwilligers. De uitgeverij, de Avonden en de boekhandel hebben ieder hun eigen club vrijwilligers, die soms onderling sterk van mening kunnen verschillen. Gelukkig blijft dit zich altijd op het inhoudelijke vlak afspelen, wat ondanks de spanningen ook voor een scherpte zorgt.

Profijtgroepen en draagvlak

Vershillende groepen zijn blij met het bestaan van de poëzieboekhandel, de uitgeverij en de Avonden van Perdu. Veel aankomende dichters en schrijvers wordt vanuit Perdu met de Avonden een podium geboden om hun talenten te etaleren. Vaak een belangrijke stap in hun carrière, omdat gevestigde uitgeverijen het dichters- en auteursaanbod van Perdu nauwlettend in de gaten houden en de voor hen kansrijken eruit halen. Daarnaast zien uitgeverijen in Perdu een aangename samenwerkingspartner en een goede voedingsbron voor personeel. De interesses van uitgeverijen voor Perdu wordt op verschillende fronten steeds duurzamer.

Het publiek wat op de Avonden afkomt is beperkt, maar enthousiast. Rond de veertig personen, veelal een vaste groep zeer geïnteresseerde en betrokken bezoekers; jongeren en ouderen die als sinds het begin de weg naar Perdu wisten te vinden. Ook de poëzieboekhandel heeft een klein publiek, hoewel ze over de meest gespecialiseerde collectie poëzie van Amsterdam beschikt. De winkel is erg klein en heeft beperkte openingstijden, maar de echte poëziefhebbers weten de winkel te vinden en gezamenlijk zorgen zij voor een gemiddelde dagopbrengst van zo'n tachtig euro.

Perdu heeft de laatste jaren een behoorlijk groot netwerk en goede naam opgebouwd onder uitgeverijen, auteurs en de grote en de kleinere literaire en ideële organisaties. Vanuit het oogpunt subsidie te verkrijgen en vanuit lobbymotieven heeft Perdu in 2000 zelf een structureel samenwerkingsverband opgezet, de Literaire Podia Amsterdam (LPA), tegenwoordig met vijftien omringende literaire instellingen. De grotere instellingen, zoals Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam, het Goethe-Instituut en de Rode Hoed, hebben veelal vaste jaarprogramma's en weinig ruimte voor incidentele activiteiten. Ze plukken duidelijk de vruchten van deze samenwerking, aangezien Perdu juist zeer flexibel met de programmering van de Avonden om kan gaan, waardoor de instellingen extra ruimte geboden wordt incidentele en actuele activiteiten te ontplooiën. Ook de kleinere organisaties maken graag gebruik van de zaal met podium van Perdu; dat levert hen vele extra mogelijkheden op die zij zelfstandig nooit zouden kunnen bewerkstelligen.

Ook onder de gemeente Amsterdam begint Perdu vastere voet aan de grond te krijgen. Voor 1994 bestond Perdu nog niet als stichting en moest men het zonder subsidie stellen. Daarna verstrekke de gemeente incidenteel subsidies; het is pas sinds kort dat Perdu een structurele subsidie van de gemeente ontvangt, waar een zakelijk leider mee bekostigd kan worden om de zaak draaiende te houden.

Begeleiding

Van professionele begeleiding tijdens de oprichting en het vervolg is nooit sprake geweest. Perdu had de benodigde deskundigheden veelal zelf in huis of probeerde deze zich eigen te maken. Toch is er wel duidelijk een behoefte aan begeleiding en professionele inbreng. Met name waar het gaat om zaken als bestuur en beleid heeft Perdu veel kopzorgen en problemen gekend. Mede door snelle wisselingen in de bestuurssamenstelling en het vrijwilligersbestand, en een onzorgvuldige of ontbrekende overdracht van kennis en werkzaamheden moest het wiel vaak opnieuw worden uitgevonden. Twee jaar geleden leidde dat tot een volledige instorting van de organisatie, chaotische administratie, grote huurschulden en een bevroering van de gemeentesubsidie. Oude bestuursleden kwamen weer terug om de zaak op poten te zetten; de administratie moest op orde komen, de beide redacties van de Avonden en de uitgeverij moesten weer gaan draaien, en alles moest uit de kast gehaald worden om de gemeentesubsidie te continueren. Sinds kort wordt de boekhouding dan ook uitbesteed.

Organisatie en werkwijze

Stichting Perdu heeft een viertal kernactiviteiten. Van oorsprong is het een boekhandel, gespecialiseerd in poëzie. Rechtstreekse contacten met uitgeverij leveren het assortiment op. De eigen uitgaven van Perdu worden hier verkocht en veel aankomende dichters nemen de kans om hun in eigen beheer uitgegeven bundel op de tafels van de winkel te leggen. Toen in 1994 besloten werd als Stichting verder te gaan, zodat subsidie kon worden aangevraagd, konden ook de andere activiteiten structureel worden voortgezet. Perdu organiseert de Avonden, een wekelijks aanbod aan binnenlandse en buitenlandse literaire programma's met lezingen en voordrachten. Perdu heeft in het pand de beschikking over een klein zaaltje met podium, tribune en bar; dit zaaltje wordt ook verhuurd aan andere organisaties. Veel van de activiteiten tijdens de Avonden komen tot stand via de samenwerkingsverbanden met de grotere en kleinere organisaties. Dat levert ook vaak ruilacties op; zo kan een literair tijdschrift een avond in Perdu organiseren en krijgt Perdu in ruil daarvoor gratis advertentieruimte in hun blad. Op die manier komen af en toe grote namen Perdu binnen, en biedt het Perdu mogelijkheden om op andere locaties activiteiten te ontplooiën. De derde kernactiviteit is de uitgeverij, waarvan het fonds is onderverdeeld in verschillende reeksen: vertaalde literatuur, dichtwerk en bijzondere debuten. Per jaar verschijnen drie titels; ieder redactielid neemt een titel voor zijn rekening. De vierde, maar kleinere activiteit is het uitbrengen van het poëzietijdschrift

Zanzibar, dat aan zo'n honderd abonnees wordt verstrekt.

De taakverdeling is vrij eenvoudig; iedere kernactiviteit heeft zijn eigen club vaste vrijwilligers. Er is een redactie Avonden (zes personen), een redactie uitgeverij (drie personen), een redactie Zanzibar (twee personen) en een groep boekhandelaren (acht personen). Overkoepelend zijn een zakelijk leider en een zaalbeheerder actief. De redacties van de avonden en de uitgeverij komen wekelijks bijeen en de groep boekhandelaren voert eens per twee maanden overleg. Zij dragen zelf zorg voor inhoud en organisatie van hun activiteit, en worden daarbij ondersteund door de zakelijk leider, die daarin een coördinerende rol vervult en verantwoordelijk is voor de dagelijkse gang van zaken. Formeel is de besluitvorming in handen van het stichtingsbestuur. Zij bestaat uit zes mensen en komt een keer per maand bij elkaar. Daarnaast wordt ieder half jaar een plenaire bijeenkomst gehouden, de zogenoemde Raad. In de praktijk blijkt dat eindbeslissingen daar worden genomen, hoewel dat formeel niet is vastgelegd, maar vanuit de geschiedenis zo gegroeid.

Reclame en P.R. is tot op heden behoorlijk onderbelicht gebleven. Perdu heeft een eigen website, een programmaboekje voor de Avonden, en af en toe worden advertenties in kranten en tijdschriften geplaatst. Maar het is voornamelijk de mond-tot-mond reclame die zorgt voor toestroom van geïnteresseerden in het aanbod van Perdu en in mogelijk vrijwilligerswerk.

De sfeer binnen Perdu wordt geïllustreerd door het pand waarin de stichting is gehuisvest: een oud kraakpand aan de Kloveniersburgwal, dat een chaotische, rommelige maar gepassioneerde sfeer uitstraalt. Aan creativiteit en enthousiasme geen gebrek, maar het ontbreekt aan een formele en professionele werkcultuur binnen Perdu, wat vaak uitmondt in het achter de feiten aanlopen en dwingt tot het verrichten van ad hoc werkzaamheden. Het zijn de gedrevenheid en flexibiliteit als kracht - maar tegelijk ook valkuil - voor Perdu.

Financiën

Perdu heeft de beschikking over een eigen budget. De boekhouder administreert, het bestuur bewaakt, en een accountant controleert. Het budget is opgebouwd uit de gemeentesubsidie, opbrengsten via de boekhandel, kaart- en drankverkoop bij de Avonden, verkochte werken van de uitgeverij, abonnementen op het tijdschrift en de losse zaalverhuur. Al met al kan Perdu het hoofd net boven water houden. Omdat de afhankelijkheid

van gemeentegelden groot is, staan er voor de middellange termijn plannen op stapel om ook sponsors een bijdrage te laten leveren. En om via een in het leven te roepen 'Vrienden van Perdu' donateurgelden te werven.

Het accuraat bijhouden en aanleveren van de administratieve gegevens aan de boekhouder en het zorgen voor een sluitende exploitatie blijven belangrijk aandachtspunten.

Ontwikkelingen

In de huidige vorm bestaat Stichting Perdu nu zo'n acht jaar. Mede dankzij de voorgeschiedenis heeft het vanaf die tijd een enorm netwerk opgebouwd, een grote goodwill onder organisaties en geïnteresseerden en voldoende draagvlak om verder op te bouwen. Volgens eigen zeggen de redenen voor het huidige succes. Aankomende dichters stappen via Perdu de gevestigde literaire wereld vinden, vrijwilligers hoeven nauwelijks geworven te worden en de grote uitgevers staan geregeld aan de deur voor nieuw personeel. De toezegging van een structurele gemeentesubsidie heeft het succes wat dat betreft bevestigd.

Toch blijft het een zware klus om Perdu draaiende te houden en continuïteit te waarborgen. Steeds weer komt de noodzaak van meer professionaliteit, beleid en structuur naar voren. In de toekomst moet Perdu zich daarop meer gaan richten. Men wil beleid voor de vrijwilligers gaan ontwikkelen en hen op contractbasis inzetten. Gestreefd wordt om een betaalde kracht aan te stellen voor de administratie, om een hoofdboekhandelaar als ID-baan aan te stellen en om meer structuur aan te brengen in de wijze van besluitvorming en overdracht van werkzaamheden. Financieel dient allereerst een soepel lopende administratie de continuïteit te waarborgen. Maar daarnaast wil Perdu nieuwe inkomsten gaan genereren, via sponsoring en donateurschap. De echte commerciële kant op gaan wordt gemeden, uit angst dat dit ten koste gaat van de doelstellingen. Ook inhoudelijk wil men vernieuwen, om daarmee een grotere aantrekkingskracht uit te oefenen. Gedacht wordt aan een nieuwe activiteit die literatuur en toneelmakers bij elkaar brengt, en aan het verbreden van de horizon met meer politieke en maatschappelijke thema's.

Informatie

Stichting Perdu
Sven de Graaf (zakelijk leider)
Kloveniersburgwal 86
1012 CZ Amsterdam
Tel. (020) 627 62 95
e-mail perdu@perdu.nl
website www.perdu.nl